

(LUTKOVNA KRITIKA) Temnina sinjega maka

Bina Štampe Žmavc: Skrinjica sinjega maka, režija Ajda Ross, **Lutkovno gledališče Maribor**, premiera 5. februarja v Sodnem stolpu, ogled 6. februarja

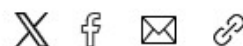
Igralka in animatorka Metka Jurc v subtilno osvetljeni predstavi BOŠTJAN LAH

Petra Vidali

Datum 14. februar 2026 06:05

Čas branja 4 min

Poslušaj • 4 min

Skrinjica sinjega maka Bine Štampe Žmavc je, pogojno rečeno, pravljica o demenci. Stvari je treba imenovati s pravimi imeni, seveda, vendar lahko imena stvarjem vzamejo pravo bistvo in dimenzije. Sploh če je ime medicinska diagnoza, stvar avtomatsko in hitro pospravimo v predal z nalepko "bolezen".

"Avtomatizacija požira stvari, obleko, pohištvo, ženo in strah pred vojno," je zapisal Viktor Šklovski. "In zato, da bi stvarjem vrnili občutek živosti, da bi jih začutili, zato, da bi bil kamen kamnit, obstaja tisto, čemur pravimo umetnost. Namen umetnosti je dati občutek stvari, stvar videti, ne pa spoznati, postopek umetnosti je postopek 'potujevanja' stvari in postopek otežene oblike ..."

Seveda je tudi potujevanje v umetnosti že samoumevnost, že neke vrste avtomatizem. A Bina Štampe Žmavc zna to narediti občutljivo in presežno. Poetičnost in pravljíčnost pri njej nista sami sebi namen, vselej sta utemeljeni in prenašalki dodatnega pomena. V pravljíci o "babici in dedku ter o ljubezni, ki ostaja, tudi ko besede počasi bledijo," prefinjeno priklicuje in modificira klasične pravljíčne motive in simbole. Babičino izgubljanje je aluzija na izgubljanja prestrašenih otrok (Janko in Metka), v sinji mak, ki postane "simbol starosti, spominov in minevanja", pa se nevsiljivo vpisuje vse pomensko bogastvo sinjih cvetov, od Novalisovega hrepenenja po neizrekljivem in nedosegljivem do, navsezadnje, spominčice. V lepi slikanici, ki je izšla pri Založbi Pivec, je Svjetlan Junaković babico, dedka in njune prigode narisal v svetlih in živahnih barvah. Starost protagonistov sama po sebi ni spremenila ne pesničine ne ilustratorjeve palete.

Ustvarjalna ekipa krstne uprizoritve v **Lutkovnem gledališču Maribor** je izbrala povsem drugačne tone. Predstava se začne v popolni temi, iz nje se počasi izriše obris hiške in v njej v črno oblečene Metke Jurc. Svetloba je minimalna, vendar topla, vžigalica, stenj, skodelice, čajnik mečejo luč na obledele fotografije pa tudi na svetli figurici babice in dedka. Edini drug barvni kontrast je drobec rdeče - jagode ogrlice postanejo - dobesedno - sadeži. In ne samo barve, tudi druge razsežnosti pravljíčnega besedila so na uprizoritveni ravni radikalno zreducirane. Ko si babica obuže (nevidne) čevlje daljav, je ti ne ponesejo daleč. Tek po oblakih proti valujočemu obzorju sinjega maka si lahko gledalka samo predstavlja. Prav sinjina kot izpostavljen pomenski atribut besedila v predstavi evidentno umanjka.

Toda: Skrinjica sinjega maka je lepa in subtilna predstava, kot je lepo in subtilno besedilo. Predstava je odličen dokaz za avtonomijo uprizoritvene umetnosti, ki ne samo sme, temveč tudi mora izhodišče predelati na svoj način in predati sporočilo tako, kot ga ne more noben drug medij. V gledališki temnini je lahko vsa tragika in lepota besedne sinjine, v majhni hiši se lahko razprostirajo vabeče in tesnobne daljave. Predstava neposredno, vendar občuteno "izgovarja" temo, ki zagrinja dementno osebo in se ji besedilo Bine Štampe Žmavc izogne, po drugi strani pa najde unikatne uprizoritvene izraze za stvari, ki so izrečene v knjigi. Poti, ki se cepijo, sledi in besede, ki se izgubljajo, se stečejo v eno samo nit, ki jo igralka-animatorka vleče po svodu

svojega doma. Celostno režisersko odločitev Ajde Rooss za topli minimalizem odlično podpira likovna podoba Darke Erdelji s prepoznavno ljubeznijo do lepote starega. Tudi odločitev za pripovedovalko – animatorko obeh zgodbenih likov prav korespondira s konceptom. Metka Jurc prepriča z umirjeno, počasno, nedramatično in "neotročjo" naracijo in igro, kar je dobrodošel odmik od njenega prepoznavnega modusa. Tudi glasba Mateje Starič fino podpira in tempira uprizoritev, ki se izteče s krasno uglasbenim besedilom. Škoda je, da tako lepega komada ne slišimo večkrat ali vsaj malo bolj poudarjeno, prav tako pa se zdi, da bi uprizoritveni tok prenesel vendarle malo več dramaturške in igralske diferenciacije. A še enkrat, Skrinjica sinjega maka je dobra uprizoritev. Namenjena je starejšim od deset let, pravijo v **Lutkovnem gledališču Maribor**. Dojemljivost za predstavo se s starostjo gledalcev ne manjša.

Ustvarjalci uprizoritve

Režiserka **Ajda Rooss**

Avtorica likovne podobe **Darka Erdelji**

Dramaturginja **Katarina Klančnik Kocutar**

Avtorica glasbe in oblikovalka zvoka **Mateja Starič**

Oblikovalca svetlobe **Gregor Kuhar in Miljenko Knezoci**

Lektorica **Metka Damjan**

Igralka **Metka Jurc**